

Väestöliitto

Anita Novitsky, monikulttuurisuuden asiantuntija

Milton Bennettin interkulttuurisen sensitiivisyyden kuusi vaihetta

Etnosentrisyys:

1. **Kiistämisvaihe (denial)** – oma kulttuuri nähdään ainoana oikeana ja muita kulttuureja ei hahmoteta olemassa oleviksi.
2. **Puolustautumisvaihe (defense)** – oma kulttuuri nähdään oikeana ja nimenomaan parempana kuin muut kulttuurit, jotka koetaan vähempiarvoisina.
3. **Minimointivaihe (minimization)** – oman kulttuurin tavat nähdään yleismaailmallisina ”vaikka päältäpäin kulttuureissa on eroja, pohjimmiltaan ne ovat kaikki samanlaisia kuin me”; toiseus nähdään oman kulttuurin kautta.

Etnorelativistisyys:

4. **Hyväksymisvaihe (acceptance)** – muut kulttuurit nähdään tasa-arvoisina todellisuuden rakentumana.
5. **Mukautumisvaihe (adaptation)** – yksilö pystyy vaihtamaan sisään ja ulos oman kulttuuritaustansa asettamista ”kaihtimista”.
6. **Integraatiovaihe** – yksilö pystyy laajentamaan minuuden kokemuksen niin, että se sisältää myös muiden kulttuurien ”kaihtimia”.

Mitä interkulttuurinen kompetenssi tarkoittaa?

Monikulttuurista ohjausta koulutuksessa ja työelämässä tutkineiden Vesa Korhosen ja Sauli Puukarin mukaan, se sisältää mm.

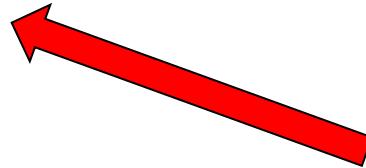
- **Eettisen suhtautumisen ihmisiä, elämää ja monimuotoisuutta kohtaan.**
- **Aitoa halua hyvään vuoropuheluun, kohtaamiseen ja dialogiin, mikä mahdollistaa tutustumisen erilisuuteen, oppimisen toiseudesta ja itsestä.**
- **Taito ja valmiutta ottaa askel taakse päin ensimmäisistä tulkinnoista.**
- **Oman viestintätavan tunnistaminen ja tuntemista.**
- **Ymmärrystä siitä, että viestejä voidaan tulkita eri tavoin.**

Kulttuurinen kompetenssi aikuiskoulutuksessa

- Oman roolin (rooli-vastaroolipari) hahmottaminen
- Muutosten näkyväksi tekeminen (myös oman toiminnan muutoksen mahdollistaminen) > ”pitäisikö minun lähestyä tätä asiaa toisin?”
- Keskustelun avaaja > usein uutta informaatiota kaikille osapuolille
- Kotoutuminen prosesseihin vaikuttavien motivaatioiden ja tavoitteiden esiin nostaja

Ammattihenkilö

Tavoittelee tasaveroista
vuoropuhelua,
Kumppanuutta,
Haluaa antaa tukea,
Ei havaitse pelkoja

Vieraskielinen asiakas

Haluaa osoittaa kunnioitusta,
Puhuu kuin viranomaiselle,
Ei kyseenalaista avoimesti,
Pelkää vallankäyttöä

Minna Säävälä, Väestöntutkimuslaitos
Katsauksia E43/2012

Arvostava haastattelu (Appericiative inquiry)

- Menetelmä, jonka avulla, yhdessä asiakkaan kanssa, etsitään yksilön, perheen ja yhteisön vahvuuksia myönteisen tulevaisuuskuvan luomiseksi
- Menetelmä auttaa systemaattisesti suunnittelemaan asiakkaan voimavaroihin ja vahvuuksiin perustuvaa toimintaa
- Auttaa asiakasta /perhettä hahmottamaan niitä vahvuuksia, osaamista, mahdollisuuksia, joita perheestä löytyy sekä näkemään jokaisen perheenjäsenen merkityksen myönteisen tulevaisuusposition luomisessa
- Haastattelun kautta voidaan yksilöidä ja eritellä ”strategisten” päätösten tekoa perheessä = mikä on tärkeintä, mihin keskitymme /kukakin keskittyy seuraavaksi, miten tuemme toisiamme
- Haastattelu auttaa nostamaan positiiviset asiat keskiöön > ongelmapuhe vähenee

Seuraavissa dioissa muutamia esimerkkejä kotoutujan roolien puheeksi ottamisesta.*
Arvostavaan haastatteluun kuuluu oleellisesti se, että haastattelija aidosti kuuntelee asiakasta ja pyrkii huomioimaan hänen tarinansa suunnitellessaan asiakkaan kanssa jatkotoimia.

Haastattelun tuloksena voidaan asiakkaan kanssa määritellä kotoutumiselle osatavoitteita ja laajempia tavoitteita sekä etsiä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

* Kotoutujan Roolipaletti – toimintamalli maahanmuuttotyöhön

Perheen jäsen

KERRO SUOMALAISESTA KASVATUKSESTA, MIEHEN JA NAISEN ROOLEISTA, PERHEKÄSITYKSISTÄ. KERRO, ETTÄ VASTAAT MIELELLÄSI KYSYMYKSIIN JA PYRIT SELITTÄMÄÄN PARHAASI MUKAAN SUOMALAISIA PERHEKÄYTÄNTÖJÄ. OLE KIIINNOSTUNUT ASIAKKAAN KERTOMASTA. VOIT MYÖS KÄYTTÄÄ KUVIA.

• VINKKEJÄ KESKUSTELUUN:

- kerro perheestäsi /sukulaisistasi kotimaassasi?
- miten pidät yhteyttä perheesi /sukusi jäseniin?
- kerro kotimaasi tavoista suhtautua iältään vanhempiin ihmisiin?
- tuntevatko lapsesi muita perheenne /sukunne jäseniä kuin sinut, puolisoasi ja sisaruksensa?
- millaisia tehtäviä mies /nainen kotimaassasi yleensä tekee kotona?
- miten lapsia hoidetaan kotimaassasi?
- mikä on lasten rooli perheessä kotimaassasi?
- kasvatetaanko tyttäjä ja poikia kotimaassasi samalla tavalla?
- miten kotimaassasi ohjataan lasta ymmärtämään oikean ja väärän ero?
- **VOITTE LAAJENTAA KESKUSTELUA YKSITYISKOHTAISEMPIIN TEEMOIHIN**
- esim. miten ohjataan lasta ymmärtämään oikean ja väärän ero
- millaisia tehtäviä lapsi tekee kotona? minkä ikäisenä? miten lasta huomioidaan kun hän toimii oikein? kuka ja miten lasta ojennetaan /rangaistaan jos hän toimii väärin? osallistuvatko isovanhemmat /sukulaiset lapsen hoitoon/kasvatukseen? jne.

Muutoksen hallitsija

KERRO, ETTÄ JOKAISEN IHMISEN ELÄMÄSSÄ TAPAHTUU MUUTOKSIA. KERRO TAVALLISISTA ELÄMÄNKULKUUN LIITTYVISTÄ MUUTOKSISTA esim. lapsen syntymä perheeseen, uusi koti, sairaus, työpaikan vaihtuminen. **KERRO, ETTÄ SUOMESSA SAA VIRANOMAISILTA, JÄRJESTÖISTÄ, TUKIHENKILÖILTÄ APUA ERILAISTEN ELÄMÄNMUUTOSPROSESSIEN KÄSITTELYYN. VINKKEJÄ KESKUSTELUUN:**

- kysy, millaisia ”arkisia” elämänkulkuun liittyviä muutoksia on asiakkaan elämässä ollut?
- miltä muutosten kohtaaminen on tuntunut?
- millaiset asiat auttavat asiakasta rentoutumaan stressaavassa tilanteessa yleensä?
- onko asiakas saanut kotimaassaan apua muutosten käsittelyssä?
- onko hänen kotimaassaan viranomaisia tai perheen ulkopuolisia auttavia tahoja?
- miten perheessä / suvussa suhtaudutaan erilaisiin muutoksiin?
- mitkä asiat ovat Suomessa yllättäneet, mietityttäneet?
- miten hänen kotimaassaan olisi maahanmuuttajaa tuettu?
- millaisia muutoksia asiakas on itsessään/ puolisossaan/ lapsissaan/ maanmiehissään huomannut?
- onko asiakas huomannut sellaisia muutoksia itsessään tai perheessään, jotka tuntuvat pelottavilta tai uhkaavilta?
- jos asiakas voisi muuttaa sinun toiminnassasi jotain, mitä hän muuttaisi?
- **KUNKIN KYSYMYKSEN OSALTA VOITTE JATKAA YKSITYISKOHTAISEMPAA KESKUSTELUA**
- esim. miten perheessä suhtaudutaan erilaisiin muutoksiin
- kenelle perheessä /suvussa kerrotaan muutoksista, ketkä perheenjäsenet osallistuvat keskusteluun, onko perheessä tapana neuvoa ja antaa ohjeita, jos ohjeita annetaan, pitääkö niitä noudattaa?

Kulttuurin kantajan rooli

- KERRO, ETTÄ KULTTUURI ON MONIULOTTEINEN ASIA. KULTTUURI ON KAIKKEA TAITEESTA VUOROVAIKUTUKSEEN JA IHMISTEN VÄLISIIN SUHTEISIIN JA TAPOIHIN KÄSITELLÄ ASIOITA.
- KERRO, ETTÄ OMAN KULTTUURIN SÄILYTTÄMINEN ON TÄRKEÄÄ, MUTTA MYÖS SUOMALAISEEN KULTTUURIIN ON VÄLTÄMÄTÖNTÄ TUTUSTUA. KERRO, ETTÄ YMPÄRÖIVÄ KULTTUURI VAIKUTTAA MEIHIN KAIKKIIN JA ETTÄ MYÖS KULTTUURI MUUTTUU KOKO AJAN UUSIEN VAIKUTTEIDEN MYÖTÄ.
- VINKKEJÄ KESKUSTELUUN:
  - pyydä asiakasta kertomaan, mitä hän arvostaa omassa lähtökulttuurissaan ja mitä suomalaisessa kulttuurissa
  - kysy, millaiset asiat suomalaisessa kulttuurissa tuntuvat uusilta tai vierailta?
  - kysy, mitä asiakas tiesi suomalaisesta kulttuurista ennen maahan muuttoa?
  - kysy, miten asiakkaan mielestä lapset yleensä omaksuvat kulttuurisia arvoja, tapoja, käyttäytymistä?
  - kysy, miten asiakkaan kotona ylläpidetään kulttuurisia perinteitä?
  - kysy, onko perheessä mitään suomalaisen kulttuurin mukaisia tapoja?
  - kysy, millaisia asioita suomalaisesta kulttuurista asiakkaasi haluaisi oppia tai ymmärtää?
- PYYDÄ ASIAKASTA TÄYDENTÄMÄÄN LAUSEITA YHDELLÄ SANALLA esim. suomalaiset ovat _____ , amerikkalaiset ovat _____ , bussinkuljettajat ovat _____ , opettajat ovat _____ , lapset ovat kotimaassani / Suomessa _____ jne.
- keskustelkaa stereotyyppisistä käsityksistä erilaisista ihmisistä, stereotyyppit voivat liittyä kulttuuriin, ammattiin, asemaan, uskontoon tms. Anita Novitsky